

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Apprentices E.D. 14

DAGNY

TIDNING FÖR
SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIFVEN GENOM FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET AF FÖRENINGEN DAGNY

N:r 13.

Stockholm den 28 Mars 1912.

5:e årg.

<p>Prenumerationspris: $\frac{1}{4}$ år... kr. 4: 50 $\frac{1}{2}$ år... kr. 2: 50 $\frac{3}{4}$ " " " 3: 50 $\frac{1}{4}$ " " " 1: 25 Lösnummer 10 öre. Prenumeration sker såväl i landsorten som i Stockholm å närmaste postanstalt eller bokhandel.</p>	<p>Redaktion: Mästersamuelsgatan 51, en tr. Telefoner: Allm. 63 53. Riks- 122 85. — Utgifningstid hvarje torsdag.</p>	<p>Redaktör o. ansvarig utgivare: ELLEN KLEMAN. Mottagningstid: kl. 11—12. — Sthlm 1912, F. Englands Boktr.</p>	<p>Expedition och Annonsskontor: Mästersamuelsgatan 51, en tr. — Post- och telegrafadress: DAGNY, Stockholm.</p>	<p>Annonspris: 15 öre per mm. Enkel spaltbredd 50 mm. Marginalannons under texten 15 mm:s höjd per gång 10: — Rabatt: 5 ggr 5 %, 10 ggr 10 %, 20 ggr 20 %, 50 ggr 25 %. Annons bör vara inlämnad senast måndag f. m.</p>
--	--	---	---	--

Politisk rösträtt för kvinnor.

Statistisk utredning af Ludvig Widell.

I.

En kvinna med utomordentligt mångsidig kännedom och rik erfarenhet af olika folks psykologi, miss Ruth Rouse, Kristliga Studentvärldsförbundets sekreterare, fällde en gång om oss svenskar ett omdöme, som jag sedan ofta har erinrat mig: "You are curiously theoretical". Det sades hvarken som klander eller beröm, endast som en iakttagelse. Som orsak eller i alla händelser starkt bidragande omständighet antyddes af den skarpsynta engelskan vår egenskap af en liten nation, som kan taga sig tid att fundera i en långt utsträcktare mån än en stor nation med en mångfald uppgifter framför sig, som det utan uppskof måste tagas itu med, omedelbart. Både iakttagelsen och dess föreslagna förklaring gjorde ett starkt intryck, just emedan de hos personen ifråga voro kemiskt rena från hvarje skymt af nationellt öfvermod.

För alla tänkbara frågor tillsätts kommittéer eller utredningsmän. Endast genom berg af papper, genom multal af trycksvårta kan man här i Sverige komma till att på allvar ifrågasätta, än säga besluta något nytt i lagstiftningsväg. Grundlighet och samvetsgrannhet äro ju i och för sig all ära värda. Skada blott, att man gemligen, när pappersluntorna föreligga färdiga, ändå inte undgår risken af ett initiativ — om man nämligen vill företaga något —, eftersom resultaten sällan anses oom-

tvistliga. Den säkrare utvägen anses då af försiktiga medborgare vara att förblifva vid status quo, och därmed är man på samma punkt, som då undersökningen började, med pappersluntan som bevis på sin goda vilja.

I midten af innevarande månad har den andra delen af den af k. m:t 1909 anbefallda "utredningen" rörande politisk rösträtt för kvinnor utkommit af trycket. Förra delen, den af prof. C. A. Reuterskiöld utarbetade framställningen af tillämpningen af kvinnans politiska rösträtt i utlandet, blef som bekant synlig redan förliden vår. Den nu utkomna andra delen af utredningen är utarbetad af chefen för statistiska centralbyrån, öfverdirektör Ludvig Widell.

Författaren har uppdelat sitt ämne på två afdelningar. Den förra behandlar "Kvinnorösträtten ur politisk synpunkt". Den senare afdelningen har författaren benämnt: "Kvinnorösträtten ur social synpunkt".

I förra afdelningen undersöker författaren så godt sig göra låter med hjälp af det material, som stått honom till buds, den kvinnliga rösträttens politiska inverningar, m. a. o. verkan på partiställningen i de länder, där den redan införts, samt verkställer en sannolikhetsberäkning angående riksdagsmannavalen i Sverige 1911,

därest kvinnlig rösträtt enligt Liberala samlingspartiets program varit införd. Förf. kommer i hvarje särskildt fall till det resultat, att den kvinnliga rösträtten icke verkat någon förskjutning af partiställningen.

Angående Amerikas Förenta Stater vedervågar förf. icke detta omdöme. Han meddelar blott några få siffror om deltagandet i valen, som han förmodar vara oriktiga af den grund att "en officiell valstatistik synes icke existera i de ifrågavarande staterna". En viss uppmärksamhet väcker det, att förf. såsom "en uppgift som . . . ej kunnat kontrolleras" omtalar att kvinnlig rösträtt "skall . . . hafva införts äfven i Kalifornien". Likväl hänför han till staterna med kvinnorösträtt icke blott Kalifornien, där, som Dagnys läsare torde erinra sig, kvinnorna redan haft tillfälle att rösta — i slutet af förlidet år — och begagnat sig däraf i en utsträckning, som till och med öfverträffat rösträttsvännernas förhoppningar, utan äfven Oregon, där frågan under 1912 skall afgöras genom folkomröstning. Däremot omnämns icke Kansas och Wisconsin, om hvilka detsamma gäller som om Oregon.

Tabeller och uppgifter om röstetalens fördelning på olika partier finnas i utredningen endast för Finland och Norge. Eftersom valstatistiken öfver de olika partiernas röstetal icke skiljer på manliga och kvinnliga väljare, har författaren måst använda indirekta metoder.

Angående Finland ville en konservativ svensk politiker och statsvetenskaplig fackman för några år sedan genom ett från fackmannahåll lindrigt sagdt förvånande tillvägagångssätt demonstrera den kvinnliga rösträttens omedelbara och otvetydiga resulterande i framgång för socialismen. Detta för konservatismen så välkomna argument mot införandet af kvinnlig rösträtt erhåller intet stöd af direktör Widells jämförande utredning. Skillnaderna i partifördelning de olika valkretsarna emellan äro för stora för att kunna förklaras genom det i förhållande till männen större eller mindre antal kvinnor, som deltagit i valen. För öfrigt visar det sig, att under det t. ex. i Tavastehus läns södra och Viborgs läns västra valkrets det relativa antalet kvinnliga väljare är ungefär lika stort, är procenttalet socialdemokratiska röster högst väsentligt olika, nämligen i den förra 60 %, i den senare endast 40 %. Vid jämförelsen mellan olika val i samma valkrets visar det sig enligt tabellerna, "att i allmänhet i de valkretsar, där kvinnornas relativa antal bland de i valen deltagande minskats, har samtidigt socialdemokraternas andel i de afgifna rösterna ökats. Man skulle häraf vara böjd att sluta till att de kvinnliga väljarna mera än de manliga röstat med de borgerliga partierna. Emellertid äro förändringarna så små, att de mycket väl kunna bero på en partiförändring inom väljarkåren öfver hufvud".

I det hela har författaren hållit sig till en objektivt undersökande kommentar till sina uppgifter. Dock har han här och där i denna kommentar framkommit med tämligen starkt färgade subjektiva förmodanden, medan han å andra sidan i andra fall med tystnad förbigått

ganska närliggande och sannolika slutsatser. Äfven i nu föreliggande aktstycke saknar sålunda psykologen ej tillfälle att ge akt på den teoretiska slutledningsverksamhetens beroende af andra än teoretiska förutsättningar.

Förf. har ej brytt sig om att sammanföra resultaten af undersökningens förra del. Ingenstädes i denna räknar han med det enkla facit: en partiförskjutning som följd af kvinnans rösträtt har ej kunnat konstateras i något af de länder, där denna är införd.

Som en egendomlighet bemärker man, att då förf. — fullt riktigt och sakligt — beträffande valresultaten i Norge framhåller, att de ej bevisa resultaten af allmän kvinnlig rösträtt, emedan kvinnorna i Norge vid de politiska valen endast haft inskränkt rösträtt, han i detta sammanhang ej tillåter sig den utvikningen att här påminna om, att i Finland den fullt allmänna kvinnliga rösträtten ej mindre än den inskränkta i Norge af allt att döma lämnat partifördelningen oförkränkt.

Författaren öfverlämnar åt läsaren att sammanföra de intressanta uppgifter han på olika ställen lämnar om ökningen af kvinnornas deltagande i de val, till hvilka de fått berättigande. I Finland visade sig — tydligen på grund af den politiska situationen — vid de politiska valen 1910 en tillbakagång i kvinnornas deltagande, en tillbakagång, som dock ej var större än å männens sida; minskningen var densamma, i procent räknadt. I Australien åter har kvinnornas deltagande i valen till förbundsparlamentet stigit från val till val. Norges kvinnor ha ännu blott ett stortingsval bakom sig, men de kommunala valen visa en stark ökning af kvinnornas deltagande: från 9,5 % af röstberättigade 1901 till 19,1 % år 1907 och 26,2 % 1910. Ökningen från 1907 till 1910 är så mycket mer anmärkningsvärd, som rösträtten 1910 utsträckts till allmän och de kvinnliga väljarnas antal därigenom ökats med mer än tre fjärdedelar.

Den enda allmänna förmodan, som förf. tillåtit sig med anledning af kvinnornas lifligare deltagande i valen, faller han på tal om valen till det australiska förbundsparlamentet. Förf. finner angående dessa, att ju lifligare deltagandet i valen i allmänhet är, ju mindre är skillnaden mellan männens och kvinnornas deltagande och fogar härtill följande anmärkning: "Då ett starkt deltagande i valen måste som regel föregås af en intensiv valagitation, torde nyss berörda förhållande antyda, att kvinnorna erbjuda ett tacksammare fält för sådan agitation än männen." I sammanhanget finnes intet, som antyder, att denna psykologiska reflexion — ett af de ställen, där för:s egen idiosynkrasi med afseende på sitt undersökningsobjekt framskyftar — skulle inskränka sig till förhållandena i det heta klimatet. Emellertid har förf. utan psykologiska kommentarer vid behandlingen af Norge och Finland meddelat, att lifligheten i kvinnornas deltagande icke alltid stått i proportion till lifligheten af männens deltagande inom samma valkrets. Hvad Finland beträffar, var t. ex. "männens deltagande mycket dåligt i Vasa läns södra valkrets, som i fråga om kvinnornas deltagande stod näst högst i hela landet".

I Finland finner förf., att kvinnorna lifligast deltagit

i de valkretsar, där de varit talrikast i förhållande till männen: ”ju större makt vid valen kvinnorna genom sin numeriska öfvervikt ägt i förhållande till männen, desto mera hafva de också utnyttjat den genom ett lifligt deltagande”. På denna intressanta punkt håller förf. inne med slutsatser. Också nödgas han fjorton sidor längre fram göra den vill samma iakttagelsen, att i Norge i motsats mot Finland ”i allmänhet de trakter af landet, där kvinnorna voro mest öfvertaliga bland de röstberättigade, visa det minsta antalet kvinnor bland väljarna och tvärtom. Ju talrikare kvinnorna voro i valmanskåren, i desto mindre utsträckning begagnade de sin rösträtt och omvänt”.

Egendomliga så väl genom uteblifna påpekningar som genom befintliga förklaringar äro förf:s redogörelser och kommentarer angående val af kvinnliga representanter i Finland och Norge.

Angående Finland meddelar förf. två tabeller, den ena uppställd efter valkretsar, den andra efter partier. Af 200 representanter voro 1907 19 kvinnor, 1908: 25, 1909: 21 och 1910: 17. Författaren finner här af anledning anmärka: ”Denna ansenliga minskning synes knappast kunna tydas på annat sätt än såsom ett tecken till att de kvinnliga representanternas deltagande i landtdagen ansetts gifva mindre tillfredsställande resultat.” Det har icke fallit författaren in, att variationen, då partisplittringen är så stor och det inom hvarje parti gäller så ytterst små tal som här, kan bero på tillfälligheter, — ett ganska egendomligt förbiseende hos en fackman. Ej heller har han funnit det mödan värdt att i detta sammanhang undersöka och kommentera, hur det ställer sig inom de olika partierna i fråga om ”denna ansenliga minskning”. Han påvisar visserligen, att det är inom det gammalfinska partiet, som den anmärkningsvärda sänkningen i antalet kvinnliga representanter från 6 1907 och 1908 till 4 1909 och 1 1910 ägt rum. Däremot finner han ej skäl att i detta sammanhang minnas hvad han på föregående sida talat om och som äfven tabellen utvisar: att det gammalfennomanska partiet i det hela gått oafbrutet och starkt tillbaka.

Jämför man emellertid i detalj, efter parti, antalet kvinnliga representanter 1910 och 1908 (hittills högsta siffran: 25), så befinnes det, att ungfinska partiet så väl som svenska folkpartiet, hvilkas ställning varit ungefär densamma vid de olika valen (liksom de varit ungefär jämnstarka med hvarandra), valt samma antal kvinnliga representanter år 1908 som 1910, nämligen ungfinska partiet 2 och svenska folkpartiet 3. Minskningen i antalet kvinnliga representanter kommer på gammalfennomanerna (5, från 6 1908 till 1 1910), på socialdemokraterna (2, från 13 1908 till 11 1910), samt landtmannaförbundet, som 1908 hade en kvinnlig representant, 1910 ingen.

För en rent objektiv betraktelse synes denna jämförelse ”knappast kunna tydas” som påusibelt bevis för ”att de kvinnliga representanternas deltagande i landtdagen ansetts gifva mindre tillfredsställande resultat”.

Ett parti, som gått starkt framåt, är landtmannapar-

tiet: från 9 representanter 1907 till 17 1910. Detta parti har endast 1907 och 1908, däremot ej 1909 och 1910 haft en kvinnlig representant.

Frånsett detta parti tyckes det, som om kvinnornas utsikter att bli valda stode i ett visst förhållande till partiets relativa styrka vid respektive val. Ätminstone ligger det nära till hands att tillskrifva nedgången i antalet kvinnliga representanter för gammalfinska partiet den återgång — med åtföljande modlöshet och brist på initiativ — som gjort sig gällande för partiet i det hela.

Att märka är vidare det ingalunda öfverraskande utan tvärtom helt förklarliga förhållandet, att det är det numerärt starkaste partiet, socialdemokraternas, som har äfven det relativt största antalet kvinnliga representanter, och att det enda parti, som ännu ingen gång haft någon sådan, är det till antalet svagaste (kristliga arbetarförbundet, som haft 2 representanter, manliga, 1907 och 1908, och 1 1909 och 1910). Det därefter svagaste partiet är landtmannaförbundet, som blott två gånger haft en kvinnlig representant.

I Norge tillhör som bekant ännu endast en kvinna stortinget: fröken Rogstad. Dir. Widell omtalar hennes val till suppleant, men ej, då hon faktiskt inträdt.

En tablå öfver kvinnliga representanter och suppleanter valda vid kommunala val visar från 1901 till 1910 en betydande ökning: från inalles 98 representanter och 160 suppleanter 1901 till 210 representanter och 380 suppleanter 1910. Utredningens förf. finner det egendomligt, att antalet icke blifvit större. ”Det förefaller, som om de kvinnliga väljarna i Norge icke skulle hysa allt för stort förtroende för sina medsysstrars förmåga att tillfredsställa sköta offentliga uppdrag”.

Hilma Borelius.

De kvinnliga telegrafisterna hos civilministern. Den kvinnliga telegrafpersonalens förening har uppvaktat civilministern med en skrifvelse, hvori anhålles, att telegrafstyrelsens förslag till stater för telegrafverket i de punkter, som beröra nämnda personal, utan förändring måtte framläggas till riksdagens pröfning. De sakkunniga ha i sitt förslag gjort en del besparingar i den af styrelsen uppgjorda staten. Deputationen framhöll för civilministern, att genom besparingsåtgärden skulle den omtalade likformigheten ej uppnås, enär telegrafisterna därigenom få sämre aflöningsförmåner än med dem jämnställda kvinnliga postexpeditörer.

**Glöm ej att förnya
Kvartals-
prenumerationen**

Det opersonliga kapitalet och det sedliga ansvaret.

I anledning af en passus i yrkesfarekommitténs betänkande.

Som red. finner det vara af största intresse att få den fråga som under ofvanstående rubrik af fru Anholm upptagits i Dagny ur skilda synpunkter belyst, ha vi vänt oss till på detta område speciellt sakkunniga, de kvinnliga yrkesinspektörerna i Finland, Norge och Danmark, fröken Vera Hjelt, fru Betzy Kjelsberg och fröken Annette Wedel, med anhållan om ett uttalande i saken. Fröken Hjelt har haft godheten att omedelbart villfara vår begäran, hvarföre vi i dag äro i stånd att kunna meddela hennes värdefulla inlägg. Ehuru till dels af afvikande uppfattning från fru Anholm ställer sig fröken Hjelt direkt gillande gentemot åsikten om att lagstiftningen äfven bör beröra förhållandena i sedligt afseende inom arbetsområdena.

Till veckotidningen Dagnys ärade redaktion!

Midt uppe i pågående landtdagsarbete hinner jag icke f. n. ägna det mig tillhandakomna uttalandet af fru Maria Anholm någon som helst ingående uppmärksamhet. Jag måste inskränka mig till att i några korta lösryckta satsar beröra de närmaste intrycken af en första hastig genomläsning af förenämnda uppsats.

Det s. k. "opersonliga kapitalet" omhänderhafves ju dock af rörelsens administration, i spetsen för hvilken oftast står en tekniskt bildad person, som sålunda merendels har förutsättningar för att icke blott vara en bra affärsledare utan också äger allmänbildning nog för att kunna följa med tidens humanitära sträfvan den och tillämpa dem i sin verksamhet. Han bör sålunda likaväl som den enskilda arbetsgifvaren vara ägnad att kunna ansvara för att "anständighet och goda seder äro rådande bland hans underordnade". Det "opersonliga kapitalets" omhänderhafvare har jag funnit oftare motsvara berättigade anspråk på human ledning af fabriksförhållandena, än då i spetsen för rörelsen stått den enskilde arbetsgifvaren, som ofta ända in i det minsta "söker sitt". Man skulle snarare kunna säga ju större "opersonligt kapital" (aktiebolag) desto större, finare och mera hygieniska fabriker, desto bättre ordnade och liberalare arbetsförhållanden, desto bättre tillsyn af flera och mera framstående tillsyningsmän.

Felet beträffande de öfverklagade fabriksförhållandena bör enligt min mening icke sökas i industriens öfvergång från den enskilda arbetsgifvaren, som ofta "i de gamla goda tiderna" var en nog så stor despot och utpressare af den mänskliga arbetskraften, till "bolagsväldet". Snarare torde man kunna söka bristerna i afsaknaden af kvinnliga s. k. salmästare i fabriker, som till större antal sysselsätta kvinnor och barn. I stora fabriker med manlig och kvinnlig personal ligger det nära till hands att tänka sig såväl manlig som kvinnlig salmästare med olika befogenheter. Anställandet vid fabriker af bildade kvinnliga s. k. fabriksassistenter vore redan af utomordentlig betydelse. En salmästare vid de större fabriker är en bildad person, en betydande funktionär,

och den som bör kunna åläggas ansvaret för allt som sker inom hans eller hennes område under arbetstiden. Anställandet af kvinnliga salmästare skulle kunna helt och hållet omskapa fabrikslivets fysionomi. (Arbetsgifvare hos oss skulle icke sällan önskat anställa kvinnliga salmästare i resp. fabriker, pappersbruk, textilfabriker m. fl., men ha vi tillsvidare icke inom storindustriens olika arbetsbranscherna haft för ändamålet tekniskt utbildade sådana funktionärer. Ett vidsträckt arbetsfält att upptagas af tekniskt och humanitärt intresserade kvinnor!)

* * *

Undertecknad kan icke heller förena sig om den åsikten, att ansvaret för de minderåriga arbetarnas sedliga förhållanden i fabriker f. n. hvilat "på ingen". Ehuru ännu mycket är öfrigt att önska, måste dock närmast fabriksadministrationen redan enligt strafflagen och näringslagen vara ansvarig härför. Härtill kommer distriktinspektörerna (hvilkas adresser för skriftliga anmälningar torde hänga på hvarje fabriksvägg) och hos oss särskildt de kvinnliga inspektörerna, hvilkas instruktion speciellt ålägger dem ett dylikt ansvar. Föräldrar och målsmän, likasom också arbetarna själva äro ständigt i tillfälle att, antingen muntligen vid inspektionsbesöken eller däremellan skriftligen, hos de kvinnliga yrkesinspektörerna anmäla om dylika förhållanden. Även där sådan anmälan blifvit gjord — anonymt eller blott antydningssvis — har förhållandet ofördröjligen undersökts och beifratts, utan angifvandet af källan hvarifrån anmälan utgått. Arbetsgifvaren har härvid icke fritagits från ansvar. Så har han varit nödsakad att förfaska eller bestraffa den skyldige samt att för framtiden säkerställa förhållandena, såvidt detta kunnat förutses. Af brottets art måste naturligtvis inför domstol bero, huruvida arbetsgifvaren själf kan ställas till laga ansvar för medverkan eller medveten försumlighet beträffande föreliggande fråga.

* * *

Orsakerna till förråendet af tonen bland personalen i en fabrik kunna enligt min mening icke sökas i arbetets beskaffenhet*, om detta är "smutsigt, vedervärdigt, riskabelt för hälsan" o. s. v. Likaså ett arbete "där stark hetta undergräver nervsystemet" synes mig icke gifva vid handen att detta skulle "verka förslappande på sedebegreppen". Hvilket lofligt och nyttigt arbete som helst måste ju betraktas såsom absolut hedervärdt. Detsamma utgör länkar i samhällsutvecklingen och är sålunda nödvändigt. Om valet af arbete vore fritt och oberoende af samhällsförhållandenas, fördomarnas, sedvänjornas och traditionens tvång, så skulle man måhända finna att principiellt många bland de ädlaste människor icke ville draga sig undan ifrån det obehagliga

*) Med undantag af slakterierna, såvida nu detta geschäft kan hänföras till fabriksarbete. Barn och ungdom sysselsättas där i ingen händelse.

och vedervärdiga arbetet och det skulle förvisso framgå, att de af detta arbete såsom sådant icke på något sätt skulle kunna besmittas. Det vore i sanning olycksbringande om den tendensen skulle börja göra sig gällande, att kvinnorna ville draga sig undan de obehagligare arbetena under den förutsättningen att vissa arbetsarter äro mera än andra ägnade att verka förslappande på sedlighetsbegreppen. Enligt min uppfattning synes det ingalunda vara arbetsbranschen, utan fastmer de allmänna arbetsförhållandena på platsen samt det att sämre och besvärligare arbeten förbises af dem, som ha bättre utsikter på annat håll, och att sålunda vanligtvis inom dessa arbetsbranscher skocka sig mindre utvecklade, utfattiga och i allmänhet personer utan andra resurser och med sämre förutsättningar. Exempelvis må nämnas lumparbeterskorna, hvilka äro sysselsatta i en bland de minst afundsvärda arbetsbranscherna. Man har ingalunda förmärkt att särskildt bland dem en frivol ton vore rådande. Bageriarbeterskorna, baderskorna vid t. ex. våra badorter och större badinrättningar, sockerbruksarbeterskorna, arbeterskorna vid torkerier m. fl. synas mig ingalunda ge stöd för den uppfattningen, att den upphettade luften vid deras arbete skulle förslappat sedlighetsbegreppen bland dem.

* * *

Osjälfständigheten hos arbeterskorna är ett högst beklagligt faktum. Det är i sanning alltför litet som från samhällets sida göres för den fortgående utvecklingen bland dem.

* * *

Sammanblandningen af manliga och kvinnliga arbetare inom samma fabriker och arbeten synes mig ingalunda i och för sig utgöra något hinder för att en hyfsad ton inom fabrikslivet skall vara rådande. Detta är snarare en fråga om fabriksdisciplinen. I de allra flesta välordnade fabriker tillåtas icke arbetarna att aflägsna sig från sin maskin eller arbetsplats för att samspråka med kamraterna. Under rasterna böra män och kvinnor ovillkorligen ha särskilda matsalar och komma sålunda icke heller då i beröring med hvarandra. Genom dessa och liknande anordningar har frågan mångenstädes kunnat lösas på ett tillfredsställande sätt, utan att erfordra ett särskiljande af de manliga och kvinnliga arbetarna, hvilket i betänklig grad försvårar fabriksdriften, och i synnerhet i mindre industriländer skulle komma att för kvinnorna i hög grad minska tillgången till arbete.

Ett lagstadgande om att manliga och kvinnliga arbetare skola "såvidt möjligt hållas åtskilda", synes mig sålunda komma att medföra en ytterligare överbefolkning på vissa arbetsområden — hemindustrin, beklädnadsindustrin, — där kvinnorna redan nu mera än tillbörligt underbjuda hvarandra på arbetsmarknaden. De alltför många svårigheterna och olägenheterna för bibehållandet af

kvinnor i arbetet måste inverka därhän, att arbetsgivare allt mindre vilja sysselsätta kvinnor i sina resp. verk. Den vackra tanke som ligger till grund för skyddslagstiftningen håller på att helt och hållet förfelas i det att icke alla fullvuxna män och kvinnor underlyda gemensamma skyddslagar. Genom särslagstiftningen för kvinnor drifvas dessa ovillkorligen bort från de bättre arbetsmöjligheterna till sorg och elände på redan överbefolkade arbetsbanor. Den enda berättigade särslagstiftning för kvinnor synes mig vara den, som gäller skydd vid moderskap med motsvarande sjukförsäkring (moderskapsförsäkring). Skyddslagstiftningen borde ordnas icke efter kön utan i olika lagar för olika industrier och yrken eller yrkesgrupper. Då skulle också all hänsyn kunna tagas till olika möjligheter inom särskilda yrken och yrkesgrenar, t. o. m. bestämmelser kunna inrymmas beträffande arbetet vid specialmaskiner m. m.

* * *

Fabriksledningens intresse för frågan om de sedliga förhållandenas förbättrande och upprätthållandet af en värdig anda inom fabrikslivet synes mig i likhet med artikelförfattarinnan böra ägnas större uppmärksamhet. (Ett öppet bref, en välmotiverad väckelseskraft från socialt intresserade kvinnor och män borde affattas och tillställas fabriksadministrationerna.)

* * *

I § 13 uti det svenska kommittéförslaget till ny fabrikslag har intagits bestämmelsen beträffande minderårigas yrkesarbete, att "Arbetsgivare vare pliktig tillse, att arbetet ej — — — — — medföra våda i sedligt afseende". Då jag absolut är af den åsikten att intet fabriksarbete i och för sig kan medföra våda i sedligt afseende, anser jag att ordet arbetet borde utbytas emot arbetsförhållandena, om denna bestämmelse skall ha någon tillämpning i praktiken. Äfvenså borde bestämmelsen utsträckas icke blott till de minderåriga arbetarna utan till hela fabrikspersonalen. Där arbetsförhållandena äro ägnade att sänka den sedliga nivån inom fabrikslivet, måste frågan ligga inom lagstiftningens kompetens att såvidt möjligt förhindra en sådan samhällsolycka. Däremot har jag icke samma uppfattning som artikelförfattarinnan, "att hvad som är nödvändigt också måste vara möjligt". Det vore nödvändigt att kunna få hålla sig till en bestämd person, arbetsgivaren, beträffande allt som sker i fabriken. Men han kan åläggas straffpåföljder endast för bevislig försummelse och uraktlåtenhet från hans egen sida i ifrågasvarande afseende. Men det är icke möjligt att han skall kunna ställas till laga ansvar för förhållanden, hvilka inom ett vidlyftigt företag icke kunna vara af honom kända och af honom eller hans uppmärksamhet och anordningar beroende.

Vera Hjelt.

Ur Malla Sifverstolpes resejournal.

En återblick på hennes memoarer.

II.

Komna in i Tyskland, blefvo våra resenärers stämning betydligt lättare. (Atterbom och Schröder hade kvarlämnats i Danmark.) T. o. m. Geijer, som ej vidare tycks bemödat sig om att afläsa sina reskamraters lynnesbarometer och hvilken hos den 24-åriga, något oberäkneliga musiker-ynglingen ej ännu erkände den själsfrändskap, som en gång så nära skulle förena dessa två genier, anmärker, att "L. (Lindblad), som var melankolisk i konungariket Danmark, har blifvit munter på tysk botten".

Äfven Malla har stunder, då hon glömmet sina bekymmer och omsorger för Adolf och kan njuta fullt af reselivets ljusa poänger. Resvagnen rullar genom det tyska landet. Förbi dem i växlande taflos skymta boningar, byar och städer, folk och landskap, kyrkor och slott. Kölnerdomen, så imponerande i sin ofärdighet, Heidelbergs murgrönsklädda slottsruin, där enligt Geijer "förgängelsens fotspår drypa af fetma", Dresden med sin odödliga madonna, hvilken Geijer ägnar en hänförd lofsång i sin resebok, sägande sig vara "lycksalig att ha sett denna bild", tilläggande: "jag vill bära den i mitt hjärta, om en sådan boning är den värd".

Och den sköna aftonen, då det lilla resällskapet i en enkom förhyrd båt sakta glider nedför Rhen, en färd af Geijer sålunda beskrifven:

"Aftonen var lugn och sval. Vi fingo ostörda njuta af de växlande, högst pittoreska utsikterna. Snart skymde det på. L. framtog sin flöjt och blåste gamla svenska visor. Det är en egen hemlighetsfull kraft i dessa gamla melodier. Vår båt flöt sakta fram. Hela naturen var tyst. Jag hör blott tonerna, som upprepades af bergens eko, och med det stilla plaskandet af Rhens vågor tycktes mig det aflägsna susandet af de hemfödda svenska skogarna blanda sig och hviska mig minnen af allt som är mig ljuft och kärt."

Malla är också gripen af situationens stämning och skildrar den på sitt enkla, osmyckade sätt. Hon lyssnar lycklig till Adolfs flöjt, och de gamla svenska folkmelodierna "klingade så vackert i den lugna kvällen, och bergens eko svarade ibland". Hon ser Geijer sitta "lutad ner i båten" och ha det "godt och roligt". "Oförgätligt!", utbrister hon.

Man skulle önska sig i form och färg kunna återge bilden. Båten, den lätt krusade floden, Lindblad med ett inspirerad uttryck öfver sina unga manliga drag, det vackra lockiga hufvudet bakåtlutadt, medan hans läppar ur flöjten locka de ljuftva hemlandstonerna; Geijer sittande med nedböjdt hufvud, försjunken i tankar, och så lyssnerskan i båtens bakstäf, lycklig, hänförd, i 1820-talets med romantikens svärmeri så harmonierande dräkt, därtill den skymmande kvällens vemodiga halfdager och sist Rhenflodens karaktäristiska bakgrund, ruinen af en

riddarborg, tronande på krönet af en klippa, mörk, mystisk, imponerande...

Oförgätliga voro utan tvifvel ej mindre de stunder, som den lilla nordiska karavanen ägnade åt besök hos några af Tysklands stormän. — Den största af dem kom tyvärr icke i deras väg, hur frestande det än syntes Geijer "att taga vägen åt Weimar för att se Goethe i lifvet". Han tillägger: "Jag har afstått därifrån och vill förvara hans själs bild såsom den hos mig i evig ungdom sig intryckt."

Men i Bonn gästas Ernst Moritz Arndt, patrioten-skalden, "af hjärtat", intygar Malla, "en svenskar-nes vän". "Med Geijer talade han om Värmland och Ransäter och hans gamla hederliga far"; med Malla om hennes far och närmaste anförvanter och den gård, som i hennes hjärta intog samma plats som det gamla Värmlandshemmet i Geijers: det kära Edsberg. Ställen och personer, som Arndt vid sina resor i Sverige lärt känna och ännu bevarade i trogen lågkomst.

Jean Paul Richter, en gammal man, stapplande på grafvens brädd, underlåter man ej heller att uppvakta i Bayreuth, hans sista boningsplats på jorden. Det är om detta besök Geijer intygar, att Mallas förträffliga minne kom väl till pass för att stämma deras värd till de resande svenskarnas förmån. "Det tycktes smickra honom (Jean Paul) att höra ett svenskt fruntimmer så hemmastadd i hans skrifter, att finna det dessas norrsvenskliga glans i själfva verket också sträcker sig öfver Norden." Till gengäld kunde den kvinnliga reskamraten länka den gamle skaldens uppmärksamhet och intresse på Geijer genom att, på Jean Pauls fråga hvem som ansågs vara Sveriges förnämste skald, omtala, att det icke var den af Geijer nämnde Tegnér, utan att Malla själf hört Tegnér säga, "att 'Vikingen' vore det förnämsta som ännu vore skrivet på svenska".

Mera för Geijers skull än för det öfriga resällskapets gjordes en afstickare till Karlsbad för att träffa Schelling. Men Malla ångrade ej den lilla krokvägen. Väl fann hon den berömda filosofen i början "icke så förekommande och språksam som de andra tyskarna". Men han tinade upp, blef artig och förekommande, bjöd den svenska resande damen sin arm under promenaden i brunnsparken; en artighet som mera besvärade än charmerade dess föremål. "Jag försökte", intygar Malla, "att med lika fötter följa Schelling, men det var omöjligt! Jag resignerade och trippade med så godt jag kunde för att ej alltför mycket pröfva filosofens tålmod."

Att få lyssna till samtalen mellan Schelling och Geijer uppväger fullt alla resans små besvärligheter. De talade om poesi och poeter: "Schelling talar mycket väl och djupt, ofta öfver min fattning, det märkte jag nog, men försökte följa med och hade ofantligt roligt. Det syntes

på Geijer att han fann sig kunna lära något af denne man”.

Malla hade ej sett orätt; djupt var det intryck Geijer hämtat af samtalen med den tyske tänkaren. Mest imponerade kanske på honom Schellings öppna erkännande, att ”det fanns frågor hörande till tidens viktigaste angelägenheter, i hvilka han ännu ej bestämt sin tanke”. ”Hvad gaf det mig ej att fundera på sedan vi skildes!”, utbrister Geijer. ”Det var långa tankar, som jag ej tänkt ut.”

Att i Dresden Tieck och hans världsberömda te och uppläsningssaftnar ej försummas, faller af sig själf.

Men Erlangen, där den evigt saknade vännen hvilade, är mer än någon af de lefvande stormännens stad den dit Mallas längtan går. Och när hon väl är där, hvilken ljuf smärta att få gråta ut på Kernells graf, att få bo i de rum på värdshuset ”Der Walfisch”, där han utandats sin sista suck, att få samtala om honom med de vänner, som broderligt stått honom bi i hans sista kamp. ”Vi ha”, skriver Geijer, ”uppsökt de goda människor, som här behandlat den tidigt borttryckte, främmande ynglingen som en släkting, en bror och som nu omfattade oss med samma välvilja.” Det är om en af dessa Kernells vänner, naturfilosofen professor Sch ubert, Geijer, återkallande i minnet aftonpromenaden i Erlangen under intressant samtal, i det klaraste månsken, säger de vackra order: ”Schubert är en man att tala med under stjärnhimlen.”

Under växlande stämningar, vemodiga, glada, njutningsrika men ack! äfven andligen och kroppsligen ”förskakade”, som Mallas resterminologi lyder, nå våra vänner den första dagen i september Dresden. Här väntar dem ett betydelsefullt möte, det med Amalia von Helvig, ”den skyddsängel”, säger Geijer, ”som under vår hela resa osynlig beredt oss nästan öfverallt det angenämaste mottagande”.

Sammanvaron räckte endast en dag, men hvilken dag! ”Att vid hennes hand få träda in i Dresdens världsberömda målningssalong! Det var”, säger Geijer, ”med en egen känsla midt emellan höra och se. Ty jag bekänner, att jag så gärna lyssnade till hennes röst och de sköna tankar, som med dess ljud liksom sväfvade mellan mig och dessa taflor, att jag nästan blott såg hvad jag hörde.” —

Malla uttalar sig tämligen fåordigt om detta första sammanträffande med fru Helvig. Förklarligt nog. De skulle inom kort åter råkas i Berlin, där under den kommande vintern de hade att motse en daglig samvaro.

I Berlin skildes Geijer från sina svenska reskamrater för att ensam återvända till hemlandet. Därförinnan fick han dock tillbringa några oförgätliga dagar med Amalia.

Den 20 september skriver Malla: ”Afsked från Geijer som afreste. Det gjorde mig gränslöst ondt om Amalia, som väl aldrig återser denna kära vännen. Hon höll god min, företog sig genast någon angelägenhet.”

Som de djupaste intryck han medför från vistelsen i Berlin har Geijer antecknat: ”En förmiddags enslig läsning i Kunst und Alterthum af Goethe — och

mitt afsked ur Helvigska huset — Amalia återser jag troligen aldrig mer.”

I fulla nio månader varade Mallas vistelse i Berlin. Märkliga, innehållsrika månader! ”Mycket godt och lyckligt har jag här åtnjutit, blandadt med mycket svårt och slitande”, så summerar hon vid afresan sina intryck af Preussens hufvudstad. Väl hade hennes Adolf, som alltid, sin dryga del i dessa blandade stämningar, men äfven de andra vännerna, forna och nyförvärfvade, bidro go därtill. Det var nu en gång stackars Mallas öde att aldrig med hel njutning kunna hänge sig åt ett vänskapsförhållande.

Ändå hade hon i fråga om umgänge kommit sällsynt väl till. Tack vare Amalia stod Berlins högsta intelligenssocietyt henne öppen. Och det vill ej säga litet i en tid då de tongifvande därinom voro en fru von Helvig, en Bettina von Arnim och först och främst en Rahel von Varnhagen! Med dessa borna furstinnor i intelligensens rike kom fru Silberstolpe i nära personlig beröring. Men med den för henne speciella egenskapen att taga människorna rätt och slätt som de voro, hur högt de än mån- de stå på den andliga öfverlägsenhetens skala, lät hon sig icke imponeras af de lärda, vittra och tankeskarpa damer, som dominerade det dåtida berlinska sällskapslifvet, eller af de många genialiska män de visste samla omkring sig. Den rättframma svenskan kände och erkände väl sin inferioritet, men hon hade ändå mod och själfständighet, att vara den hon var, en art af andlig förnämhet, som nog ej kunde undgå att slå an på denna intellektuellt kräsna krets.

Efter en aftons sammanvaro med de lärda damerna kan hon erkänna: ”De trötta mig med sina förstån- digheter”. Ja, ett besök hos Varnhagens, där ”roligt, lifligt samtal” pågått mellan Rahel, Amalia och en del andra celebriteter, kommenterar hon sålunda: ”De naturliga enkla begreppen hafva de så raffineradt att mig tyckes de själfva ej rätt känna igen dem! Jag kan ej tala i deras invecklade metafysiska ämnen. — Jag erkänner mig dum och känner ej någon skyldighet att tala.”

Att Malla skulle blifva särskildt mystifierad af en af de nyvunna väninnorna, den lilla ”obeskrifliga varelse” som hette Bettina von Arnim, född Brentano, är ej att undra öfver. Hon finner henne underlig, ”särdeles” med sina paradoxer och hugskott och excentriska manér, och det är ”en riktig ansträngning att följa med hennes vidt omfattande idéer”. Ändå utöfvar Bettina en viss tjuskraft på den enkla Malla; hon lyssnar rörd och betagen när denna, sin originella vana trogen, sittande uppkrupen med fötterna under sig baklänges i soffan, regalerar sin åhörarinna med sina ”Liebesbegegnissen” med Goethe, tagande i sin naivitet dessa något apokryfiska själsbikter på god tro.

Men äfven hos Amalia, den under alla dessa år så lifligt saknade väninnan, är det något som gör, ”att de ändå ej rätt kunna förstå hvarandra”. Enligt uppgörelse intog Malla sina måltider i det Helvigska huset, ehuru hon med Adolf och kammarjungfrun delade en liten för-

hyrd lägenhet i grannskapet. Slitningarna i Amalias familj göra henne smärta: ett oharmoniskt äktenskap, många stridiga element; "Amalias oförmåga att begagna v a n a n som medel till trefnad", hennes benägenhet "att döma allt efter en mångsidigare, allmännare öfversikt", utan att "förstå sig på den ensliga bergshöjd, hvarifrån jag tycker mig öferskåda det hela, så långt min närsynta blick kan skönja"; allt anledningar, som trots de många månadernas intima sammanvaro, snarare fjärrmat än närmat väninnorna.

När därför Malla är trygg för Adolf, som hon sett vara på god väg med sina musikaliska studier under familjen Mendelssohns hägn, lämnar hon Berlin utan saknad för att återvända till Sverige, "det land", där hon funnit, att "man bäst kan få behålla sina illusioner, där man längst kan bibehålla sinnets oskuld, ostörd af förbildning".

*

Det är med förkärlek man dröjer vid den här skisserade episoden i Malla Silfverstolpes lefnad. Dels innehåller hennes resejournal i och för sig själf så mycket roande och intressant, dels återger den en trogen spegelbild af tecknarinnan själf, Malla hel och hållen, med hennes veka, känslofulla själ, hennes sunda förstånd, klara om-döme och hjärta af guld.

Efter återkomsten till Sverige hade hon ännu många, många år kvar af sitt lif — hon hade ju knappt hunnit längre än till medelålderns gräns och det var först som 79-åring hon fick lägga sitt hufvud till ro. Många år, växlande mellan tillfredsställelse och glädje, misräkningar och sorger, återstodo. Och hon skulle ej varit den hon var om ej de senare fyllt den ojämförligt största platsen i hennes tillvaro. Med sitt Uppsalahem som medelpunkt fortfor hon att magnetiskt till sig draga sin tids märkliga män och kvinnor, liksom hon drogs till dem. Många guldkorn af personalthistorisk och tidstypisk halt finner man fortfarande inströdda bland själsutgjutelserna och själfbekännelserna på hennes dagboksblad, ehuru af en del skäl dessas meddelanden är från år blifvit allt knappare.

En af Malla Silfverstolpes många misräkningar i lifvet, och säkert ej den minsta, var, att bland sina samtida finna så föga förstående för hennes dag för dag outtröttligt genom åren förda dagboksanteckningar. Innehållet i Mallas "grå påsar", förvaringsrummen för hennes autobiografiska dokument, togs väl fram ibland och förelästes inför en för tillfället intresserad åhörarkrets, men författarinnan märkte med smärta att den genklang på hvilken hon räknat fattades.

Nu sent omsider har upprättelsen kommit. Tiden har behöft mogna för att kunna uppskatta själfbiktens psykologiska och historiska värde. Ja, det är nästan med lystet intresse vår tid bedrifver forskningen i förgångna generationers "grå påsar".

Så blef det först en sen eftervärld förbehållet att med sympati och förståelse följa berättelsen "om en anderik och evighetstörstande kvinnas inre lifs fröjder, sorger och

själftuktan" — för att citera utgifvarinnans förord — sådan denna berättelse utvecklas för oss i "Malla Montgomery-Silfverstolpes memoarer".

Lotten Dahlgren..

Moderskapsförsäkringen åter under diskussion.

Vid Svenska Fattigvårdsförbundets Barnavårdsbyrås årsmöte i Stockholm sistlidne fredag höll fru Agda Montelius ett föredrag om moderskapsförsäkring, hvilket — baserat på de åsikter, som framkommit i Fr.-Br.-Förbundets skrivelse till konungen angående denna sak — formade sig till en ingående kritik af de sakkunnigas förslag. Betonande, att som hufvudinvändning mot förslaget måste framhållas att detsamma skrifvits af män för kvinnor och ingen kvinna fått vara med om dess utarbetande, påpekade fru Montelius det nödvändiga i att kvinnliga representanter finge deltaga i förslagens slutbehandling. Det vore ett tillmötesgående, som man kunde vänta af den nu sittande regeringen, hvilken upptagit kvinnorösträtten på sitt program.

Fru Montelius slutade med att betona, att det vore bättre att uppskjuta hela saken än att lösa den enligt det framkomna förslaget.

Dr Marcus försvarade förslaget samt redogjorde för de ändringar, som gjorts i detsamma af lagrådet. Så hade bl. a. försäkringsåldern höjts till 17 år.

Efter ännu några diskussionsinlägg antogs nedanstående resolution:

Barnavårdsbyråns årsmöte, som ännu icke kunnat taga noggrannare kännedom om det till lagrådet remitterade k. förslaget angående moderskapsförsäkring, får som sin åsikt uttala, att om detta lagförslag ej i viktiga principer skiljer sig från det af sakkunniga utarbetade förslaget, ett uppskof af moderskapsförsäkringens genomförande är att föredraga framför att frågan nu löses i orätt riktning.

Om sproglig Forstaaelse.

Vi nävnde i forrige Nummer Ordet "Kræfter" (Enkeltal: Kraft) som værende en af de oftest misforstaaede Betegnelser, hvilke derfor behøver at forklares, lad os altsaa først se paa dette Ord.

En Dansk, der for Exempel efter at have været syg, beklager sig over at fremdeles føle sig mat, ikke føle sig kraftig som før, ikke føle sig i Besiddelse af sin tidligere Kraft, vil i daglig Tale udtrykke dette med Ordene "Jeg mangler Kræfter". En svensk, som ikke har hørt dette Udtryk, förbauses og leer — ja, det er ju ikke saa besynderligt, thi her er jo faktisk en Lighed i Lyd, som strejfer det humoristiske, eftersom det svenske Ord "kræfter" betegner de smaa delikate Skaldyr hvilke svensk Sprogbrug umulig kan faa i nogen rimelig Forbindelse med Begrebet "att mangla".

Med det danske Udtryk: en Mangel — menes; at Noget fattes, för Exempel "der mangler en Stol i Spisestuen, — der mangler saa og saa meget i en bestemt Sum — der mangler Sol over Landskabet, der mangler Salt paa Bordet; — videre — det er en Mangel i hans Karakter, at han ikke er udholdende — hans Karakter mangler Udholdenhed o. s. v. oversat paa svensk er Meningens nærmest udtrykt saaledes: "Det är en brist i hans karaktär att" o. s. v. Og af de övriga Exempler vil Betegnelsen, efter svensk Sprogbrug lyde, "Det fattas en stol i matsalen — det fattas salt —" o. s. v.

I Skuespillet "Svend Dyrings Hus" af Henrik Herz siger Svend Dyring: "Nej, nej, Hr Stig! först en Stund derefter — da jeg fik Guldborg og var kommen til Kræfter", med disse Verslinier som Ramme om det misforstaaede Ord, vil dettes rette Betydning sikkert nu staa klart för Läseren.

Alma Forsberg-Dalhoff.

Notiser.

Stadsfullmäktigevalen i Stockholm. Till hvad vi i sista veckans nummer af Dagny hade att meddela om invalda kvinnliga stadsfullmäktige i Stockholm ha vi intet vidare att foga, då hvarken sjätte kretsens, ej heller andra kretsens kvinnliga kandidat gick in. Som det nu ställt sig ha vi emellertid med förutvarande kvinnliga representanter inom Stockholms stadsfullmäktige darsammastädes sju kvinnliga sådana: fröknarna Alma Hedin, Gertrud Månsson, Anna Lindhagen, fru Emilia Broomé, syster Bertha Wellin, dr Karolina Widerström och fröken Stina Quint.

Proposition om moderskapsförsäkringen. Enligt förljudande lär regeringspropositionen om moderskapsförsäkring vara att förvänta på kamrarnas bord omedelbart efter påsk. Ett tillfälligt utskott får sedan taga hand om förslaget.

De dagliga stockholmstidningarna ha redan meddelat en kortare redogörelse af innehållet i propositionen. Af densamma att döma skulle regeringsförslaget högst obetydligt skilja sig från det af de sakkunnige afgifna. Med säkerhet kan inget omdöme fällas förr än propositionen i sin helhet blir tillgänglig.

Kvinnorna i posten. Kvinnliga postföreningen hemställer att k. m:t behagade stipulera sådant tillägg till övergångsbestämmelserna i par. 3 af allöningsreglementet för postverkets tjänstemän, att äfven ordinarie postexpeditör, som af generalpoststyrelsen antagits till extra biträde vid postverkets distrikts- och lokalförvaltningar före antagandet till e. o. postexpeditör, må ifråga om allöningsförhöjning och tjänsteårsberäkning få räkna sig till godo så stor del af tiden för tjänstgöring såsom extra biträde som öferskjuter fem år.

Rösträttsrörelsen. Två nya lokalföreningar för kvinnans politiska rösträtt ha bildats i Sveden och Landa, Gäfleborgs län, efter föredrag af fröken Elin Pålman.

Föreningsmeddelanden.

Stockholms F. K. P. R. sammanträdde onsdagen den 20 mars till årsmöte i K. F. U. K:s lokal. Års- och revisionsberättelserna föredrogos och ansvarsfrihet beviljades styrelsen. Den afgående styrelsen återvaldes med un-

dantag af dr Inez Laurell, fröken Symonds Ohlin och dr Malin Wester-Hallberg, som afsagt sig, och i hvilkas ställe fröken Anna Åkerberg, friherrinnan Ebba Palmstierna och fru A. Horney utsågos. Suppleanter blefvo fröken G. af Klintberg, fru H. Sachs och doktorinnan Lilly Laurent. De förutvarande revisorerna omvaldes och till suppleanter utsågos fröken H. Wahlström och dr E. Ramstedt.

Till medlemmar till den för insamling till en Fredrika Bremer-staty tillsatta kommittén valdes fru Hilda Sachs, fru Ann-Margret Holmgren, f. Tersmeden, fröken Stina Quint och fröken Anna Frisell.

Under mötet väcktes förslag om att föreningen skulle hos lagberedningen hemställa att någon kvinna måtte tillkallas och höras då ärendet om äktenskapslagstiftningen förekommer. Förslaget godkändes och man uppdrog åt styrelsen att ombesörja dess utförande.

Redogörelse lämnades af fru Wærn-Bugge af öfverdirektör Widells utredning angående kvinnans politiska rösträtt, hvarvid talarinnan skarpt kritiserade däri framkomna slutledningar samt delvis äfven sättet hvarpå det statistiska materialet användts.

Till sist hölls ett föredrag af fröken Nini Kohnberger om kvinnorörelsen i Frankrike.

Fredrika-Bremer-Förbundets Helsingsborgskrets hade den 20 d:s anordnat en underhållningsafton för arbetarhustrur med föredrag af fr. O. Malmström "Om sättet att koka i låda". Flera olika slags koklådor förevisades, från de enklaste till mera gedigna sådana, och intresset var stort, då ur lådorna framtog den ena rätten efter den andra rykande varm och aptitligt doftande. Rätterna afsmakades och befunnos förträffliga.

Ett 40-tal åhörare hade infunnit sig.

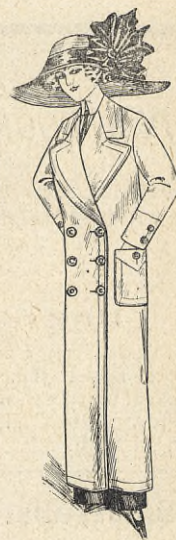

Promenad- kostym

af marinblå Cheviot
och engelsk Honespun
Sidenfodrad Kr. 59.

Ulster

af Honespun
Kr. 34.

AKTIEBOLAGET

NORDISKA KOMPANIET

STUREPLAN.

Frågor och svar.

Hvar kan man prenumerera på Dagny?

I landets alla postanstalter och boklädor kan man beställa huru många ex. som helst.

Skall man alltid prenumerera å dessa ställen?

Ja, ifall man önskar endast 1, 2, 3 eller 4 ex. skall man alltid göra det.

Hvad kostar Dagny i postanstalter och boklädor?

Dagnys postprenumerations- och boklädspris är kr. 4:50 för $\frac{1}{4}$, 2:50 för $\frac{1}{2}$, och 1:25 för $\frac{1}{4}$ år.

Hvilka villkor erhålla prenumerantsamlare å Dagny?

Den, som samlar minst 5 prenumeranter, erhåller en provision af kr. 1:— för hvarje helårs-, 50 öre för hvarje halfårs- och 20 öre för hvarje kvartalsprenumerant.

Huru skall man förfara för denna provisions erhållande?

Sedan man samlat *minst* 5 prenumeranter, går man tillväga på ett af följande sätt:

- 1) **Antingen:** Genom insändandet af prenumerationsafgiften med afdrag af provisionen beställer man det behöfliga antalet ex. (hur många som helst, men *alltid minst 5*) direkt från Dagnys exp., Stockholm, som under samlarens adress i ett och samma paket sänder *alla* beställda ex. Samlaren har då att ombesörja utdelningen till de samlade prenumeranterna.
- 2) **Eller:** Man prenumererar å närmaste postkontor (*ej* annorstädes) för de samlade prenumeranterna, detta under hvars och ens adress, begär kvitto å samtliga erlagda afgifter, tillställer oss detta kvitto, då vi omgående pr postanvisning sända samlaren den stadgade provisionen.

Hvar, och till hvilket pris kan man nummervis lösa Dagny?

I Stockholms tidningskontor och cigarraffärer samt hos Dagnys kommissionärer i landsorten. Pris 10 öre pr nummer.

Alla skrivelser rörande expeditionen adresseras:

**DAGNYS EXPEDITION,
STOCKHOLM.**

PLATSSÖKANDE.

(Platssökande få sina annonser införda i Dagny för halftva priset eller 7½ öre pr nm.)

Ung flicka

med goda betyg från Handarbetets Vänner önskar plats i tapissieraffär. Fina rek. finnas. Svar märkt »Handarbete», Allm. Tidningskontoret, Gefle, f. v. b.

Småskollärlarinna,

21 år, frisk och glad och med goda betyg, önskar under sommarferien plats i familj. Är villig undervisa barn samt deltaga i husliga sysslor. Svar till »Lärlarinna», denna tidnings expedition.

Enkel bättre flicka

kunnig i enkl. matlagning, bakning samt öfriga inom hemmet förefallande göromål önskar plats. Svar till »Våren 1912», Tranemo p. r.

Handarbetslärlarinna

med högre kompetens söker plats till hösten (event. vikariat) vid elementarskola, kommunal mellanskola eller seminarium. Tacksam för svar till »M. A.», Svenska Telegrafamb. filial, Örebro.

Plats såsom

Privatsekreterare

eller annan lämplig anställning önskas för de närmaste 2—3 mån. af ung dam med mångårig vana i svensk, tysk och engelsk korrespondens, stenografi och maskinskrifning. Svar emotses tacksamt märkt »Exakt», Allm. Tidningskontoret, Gust. Adolfs torg, Stockholm.

Kontorsvan flicka

önskar plats. Äger färdighet i maskinskrifning samt är kunnig i hvarjehanda kontorsgöromål. Goda betyg finnas. Svar till »Duglig», Röke p. r.

Värdinneplats

önskas till sommaren eller hösten af en änkefru kompetent att med omtanke och sparsamhet sköta ett bättre hem, helst där barn finnes. Någon lön fordras ej om i stället en dotter i skolåldern får medtagas. Svar till »Barnkär» under adress S. Gumælii Annonsbyrå, Stockholm f. v. b.

28-årig bildad, musikalisk, husligt intresserad flicka

(genomgått hushållsskola) söker nu reel plats som husmoders verkliga hjälpre. Önskas anses som familjemedlem och påräknas ett vänligt bemötande. Svar »Små pretentioner», Falköping, p. r.

31-årig Norrländska

önskar plats vid skola, pensionat eller dyl. Genomgått fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala. Kunnig i handarbeten. Tacksam för svar till »Undervisningsvan», Sollefteå p. r.

Slöjdlärlarinna

bildad och af god familj, som genomgått årskurs vid en af vårt lands förnämsta slöjd- och väfnadsskolor, aflagt examen vid Andrea Eneroths lärarinneseminarium, önskar plats i hem eller skola. Vid lön fästes mindre afseende. Svar till »Hemslöjd», Gumælii Annonsbyrå, Malmö.

Bildad, ung flicka

som genomgått husmodersskola önskar till våren plats att vara husmoder behjälplig med alla inom ett hem förefallande göromål, ej grofsyssla, helst i ett större hushåll. Svar till »Familjemedlem», Jemshög.

Ung flicka

från godt hem önskar plats genast i familj, helst på landet eller i mindre stad att gå frun tillhanda inom hushållet. Sökanden, som genomgått tvenne kurser i hushållsskola samt innehaft plats, ämnar om två år utbilda sig till skolkökslärlarinna och önskar dessförinnan förvärfva praktiska kunskaper i alla förekommande hushållsbestyr — är stark och frisk, ålder mellan 19 och 20 år. Svar utbedes till »Arbetsam 20», Hufvudpostkontoret p. r., Göteborg.

Plats å Advokat- eller tjänstemannakontor

önskas af ung flicka med 4-årig vana å advokatbyrå. Är van vid handhafvandet af kassa, bokföring och andra förefallande göromål samt något kunnig i stenografi och maskinskrifning. Svar till »U. 1912», Kristianstad, p. r.

Två flickor,

(Norrländska, småländska, 23, 22 år) vana i hemgöromål, önska på sensommaren plats å herrgård eller större landtgård för att deltaga i förekommande arbeten. I stället för lön önskas någon ledighet dagligen. Svar till »Kerstin, Signe», Unnaröd.

Folkskollärlaredotter

önskar plats i familj att under husmoders ledning deltaga i hushållet. Är van vid alla inom ett hem förekommande göromål. Svar till »19 år», Skepsås.

Ung flicka

önskar plats som sällskap och hjälp i familj (helst tjänstemannafamilj) omkring d. 1 Maj. Har genomgått hushållsskola, kunnig i handarbeten, väfnad samt något sömnad. Svar emotses tacksamt inom 8 dagar till »Familjemedlem», Västerlösa.

Hush.-, Värdinneplats

önsk. 38-årig, bättre, barnl., ensamst. änkefru m. godt sätt och uts., frisk, m. gladt hum. Kun. hems sköts., stad eller land. Små pr. Sv. »A. 1912», p. r. Karlskrona.

Hushållsvan 22 års flicka

af god familj önskar snart plats i ordentligt hem som husmoders hjälp och sällskap, familjemedlem. Genomgått hushållsskola, kunnig i handarbete, något kläd- och linnesömnad. Lön önskvärd. Svar till »God hjälp» Högsby.

Ung, bättre, musikalisk flicka

önskar till våren plats som sällskap och hjälp med husliga göromål på herrgård el. finare familj i stad, mot fritt vivre el. någon lön. Kunnig i fin hand. samt något sömnad. Stort intresse för barn. Van att biträda i hushållet i hemmet. Svar till »Våren 1912», Borås, p. r.

Gebildete junge Deutsche

wünscht einen Platz zur Gesellschaft und leichter Hilfe im Haushalt in guter schwedischer Familie. Antwort unter A. B., poste restante, Örebro.

Fransyska

önskar plats nu strax eller i april, som sällskap åt ensam dam eller unga flickor. Vidare meddelar Fru Brukspatron O. Norberg, Hernösand. Riks 92.

LEDIGA PLATSER.

Vid

Skara högre flickskola

är för nästa läsår två ämneslära-
rinnebefattningar, företrädesvis på
högsta stadiet, lediga; en i tyska
(hufvudämne, studier i Tyskland
erforderliga) och svenska och en i
matematik, fysik (hufvudämnen),
kemi och hälsolära. Högre kom-
petens erforderlig. Lagstadgad lön,
extra pensionsbidrag. Ansökningar
jämte läkarebetyg insändas till sty-
relsen före den 12 april.

Vid

**Sköfde Elementarläroverk
för flickor**

önskas från och med höstterminen
1912 en med högre kompetens ut-
rustad lärarinna i engelska (VI—
VIII), tyska (IV—VIII) och svensk
historia (VII, VIII).

Lön och pensionsbidrag enligt
lag.

Ansökningshandlingar jämte lä-
karbetyg insändas före den 1 April
till

STYRELSEN.

**Vid Östergötlands
folkhögskola**

finnes instundande sommarkurs
plats för

Lärarinna

kompetent att undervisa uti konst-
väfnad och finare handarbeten samt
svenska språket med företrädare för
den, som äfven kan leda sång. Vi-
dare meddelar rektor H. Odhner,
adr. Lunnevad, Sjögesta.

**Platsen såsom
förestånderska för
linneförrådet o. tvätten
tillika sömmerska**

är ledig vid länslasarettet i Hudiks-
vall att genast tillträdas. Lön 300
kr. pr år och allt fritt. Ansökning-
gar åtföljda af läkarebetyg, ålders-
bevis, betyg och fotografi insändas
till lasarettsdirektionen före den 10
nästk. april.

**Vid Oskarshamns Elementar-
läroverk för flickor**

är följande platser lediga att till-
träda vid nästkommande höstter-
mins början:

En lärarinnebefattning med un-
dervisningsskyldighet i svenska,
franska och historia.

En lärarinnebefattning med un-
dervisningsskyldighet företrädesvis
i matematik och fysik på det högre
stadiet. Denna befattning tillsättes
på ett år.

Högre kompetens erfordras. Lö-
nen enligt lag.

Ansökningar, ställda till Styrelsen
för Oskarshamns Elementarläroverk
för flickor, insändas före den 15
april till skolans föreståndarinna
fröken I. Stjernberg.

Å Fabrikskontor

erhåller 16 å 18 års flicka med bra
handstil och någon kunskap i bok-
föring sats den 1 april. Egenhän-
dig ansökan med betygsafskrifter
och fotografi samt uppgift om äl-
der till »Postbox 274», Sthlm. 1.

**Vid Kristianstads
elementarläroverk
för flickor**

är följande platser lediga att till-
träda vid instund. hösttermins bör-
jan.

En ämneslärarinnebefattning
med undervisningsskyldighet i ma-
tematik och naturkunnsighet, före-
trädesvis på det högre stadiet.
Högre kompetens erfordrerlig. Lön
enligt lag samt bidrag till pension-
afgifter.

Lärarinnebefattningen i huslig
ekonomi med tjänstgöring två ar-
betsdagar i veckan. Lön 400 kr.

Ansökningar ställda till Styrel-
sen för Kristianstads elementarlä-
roverk för flickor, insändas före
den 10 april till läroverkets före-
ståndarinna, fröken L. Lovén.

Vid

**Göteborgs Högre
Samskola**

är för nästa läsår ledig en lärarin-
nebefattning med undervisnings-
skyldighet hufvudsakligen i geo-
grafi, biologi och svenska. An-
sökningar torde före den 1 april
insändas till rektor Sven Lönborg.

Befattningen som

Husföreståndarinna

är ledig vid **Eskilstuna Elementar-
läroverk för flickor** att tillträdas
med ingången af nästkommande
läsår. Undervisningsskyldighet (för-
slagsvis) i engelska och historia.
Högre kompetens erforderlig. Af-
löningsförmåner de i lag stadgade
jämte bidrag till pensionsafgifter.
Ansökningshandlingar, åtföljda af
vederbörliga betyg (äfvén från lä-
kare), insändas till läroverkets sty-
relse före den 10 april.

Gymnastikdirektör,

helst centralist, erhåller assistent-
plats 25 april i utlandet. Språk-
kunnig har företrädare. Vidare genom
E. L., 6 Grefmagnigat. 4 tr. vänster.
Riks T. 3998, mellan kl. 11,30—1.

**Duglig kvinnlig
kontorist,**

med vana att själfständigt föra och
afsluta böcker, erhåller god anställ-
ning i större landsortsstad. Fotogra-
fi och nödiga upplysningar för
platsens tillsättande emotses märkt
»Duglig kontorist» under adress
S. Gumælii Annonsbyrå, Stockholm
f. v. b.

Som husföreståndarinna

för ett litet hushåll samt biträde
och sällskap åt en gammal fru öns-
kas nu genast ett medelålders frun-
timmer, helst med någon vana vid
sjukvård. Svar, märkt »G.», med
uppgift om löneanspråk, referenser
samt tid då platsen event. kan till-
trädas, insändas till Norrk. Tidn.
kontor, Norrköping.

För guvernant,

kompetent att undervisa 2:ne flickor
på 9 och 6 år i vanliga skolämnen
och musik, finnes plats att genast
tillträda hos familj på landet. Be-
tyg och lönepretentioner torde in-
sändas till Brukspatron Bror Kjell-
gren, Reijmyre.

Sjuksköterska

van att behandla nervsjuka, ej un-
der 25 år, önskas till den 1 april.
Svar med lönepretentioner till Ama-
lia Sjöberg, Kafé Tomten, Öster-
sund.

Husföreståndarinna.

4 å 6 st. stadgade ungherrar
(tjänstemän) som ämna bilda ge-
mensamt hushåll, söka värdinna
som kan bidra att möblera 2 o.
3 rum af våningen samt ställa köks-
materiel till förfogande. Reflekte-
rande torde snarast för närmare
upplysningar hänvända sig till
»Tjänsteman», p. r. Ludvika.

**Ung, frisk, barnkär
bättre flicka**

får plats 1 april i Disponentfamilj
att sköta tvänne barn 3 o. 5 års
ålder. Något sykunnig har före-
träde. Ben. svar åtföljdt af foto-
grafi, löneanspråk, samt uppgift om
ålder och förut innehafda platser
emotets tacksamt under märke
»Pålitlig» p. r. Nyköping.

**Bildad, frisk,
hurtig flicka,**

högst 25 år, kunnig i sömndad, vil-
lig deltaga i hushållsgöromål och
gärna något trädgårdsskötsel (som-
marbostad skärgården), får plats i
April. 3 personers hushåll, jung-
fru finnes. Svar med foto., rek.,
löneanspråk till »Kontorschef» un-
der adress S. Gumælii Annonsbyrå,
Stockholm, f. v. b.

Ung Dam

säker i räkning och med god stil
erhåller anställning å trävarukontor
i Norrland. Svar med referenser
och löneanspråk etc. till »T. S.,
Arbete», under adress S. Gumælii
Annonsbyrå, Stockholm, f. v. b.

BILDAD FLICKA,

kunnig i massage, får plats hos
äldre fru som hjälp och sällskap.
Svar med ref. och pret. till »1 Juni»,
Allm. Tidn.-kont., Gustaf Adolfs
torg, Stockholm.

GYNNA ALLTID DAGNYS**ANNONSÖRER!****Sprid Veckotidningen DAGNY!**

Deposition
Kapitalräkning } **4½ %**

Sparkasse-
räkning **4 %**

KÖPMANNABANKEN,
Arsenalsgatan 9,
Södermalmstorg 8,
Sturegatan 32,
STOCKHOLM.
Aktiekapital 3,000,000 kr.

ASTRID AHLSTRÖM & C:o.

MODEAFFÄR

18 Smålandsgatan 18, Stockholm.

(Vid Norrmalmstorg)

Rekommenderas

A. B. Sturemagasinet
15 Stureplan 15.

Specialaffär för Mattor, Gardiner,
Sängutstyrslar, Hemslöjdsväfnader,
Duktyger, Handdukar, och Hvita
väfnader m. m. m. allt till myc-
ket låga priser.

15 Stureplan 15.

huset bredvid Apoteket Svanen.

Wiréns Eau de Cologne **ROYAL** är fortfarande **oöfverträffad.**

Erhålles i hvarje välförsedd parfymhandel samt direkt från

A. G. Wiréns Tvål- och parfymfabrik. (Grundad 1860.) *Kgl. Hoflev.*
21 Lilla Vattugatan 2! - - - Stockholm.

En nyhet för dampubliken!

Monogramboken

Komponerad af B. SÖDERLING och T. ÖSTER. PRIS 1:50.

Efterfrågan på moderna monogram börjar blifva allt större.
För att fylla detta behof har denna monogrambok utarbetats
med moderna monogram för hvar och ens smak och lämpade
för olika teknik.

AKTIEBOLAGET LJUS.

Lektioner i Linnesömnad

(äfvén blusar, barnkläder m. m.)

Praktisk metod, utan träckling.

Hvarje elev disponerar en symaskin.

KARIN EGNÉR, Stockholm.

Sibylleg. 36. R. T. 35 30. A. T. 21004.

EVA EGNÉR, Malmö.

Fersens väg 2. Tel. 4490, ev. 4083.

Gynna Dagnys
annonsörer!

Kvinnliga
arbetsområden.

Utbildningskurser m. m.

Muntliga och skriftliga

upplysningar genom

Fredrika-Bremer-

Förbundets Byrå,

54 Drottninggatan.

Nytt i bokhandeln!

PRAKTISK UTLÄGGNING AF PSALTAREN. Till väckande af in-
tresse för skriftstudium och främjande af skriftkunskap, lärare och försam-
ling tillägnad af Teol. Dr. *Emil Taube*, generalsuperintendent i provinsen
Westpreussen. Autoriserad öfversättning från originalets fjärde upplaga
af Kyrkoherde *Frans Johansson*. Häft. 6 kr., välskt band 7 kr., klotb.
7 kr.

FÖR TRON OCH LIVVET. I. Vittnesbörd ur ordet och erfaren-
heten af Redaktör *Anders Åberg*. Häft. 1: 75, kart 2 kr., klotband 2: 50.

PASSIONSBETRAKTELSE efter *C. O. Rosenius*. Minnen från
Betlehemskyrkan i Stockholm. Passionstiden 1861 och 1862. Andra
uppl. Imb. i välskt band 1: 75, klotb. 2 kr.

DET AFGÖRANDE VALET. Ett litet ord till De unga af *Christian*
Christensson, rektor vid Johannesskolan i Köpenhamn. Häft 21 öre.

ETT VÄNLIGT ORD af *C. O. Rosenius*. Häft 10 öre.

PRÖSTEN OLOF W. THULIN. Ett långt och rikt dagsarbete i Her-
rens tjänst. Af Kyrkoherde *J. Thulin*. Häft. 1: 50, kart. 1: 75, klotb. 2 kr.

HINDUERNA. En hjord utan herde. Missionsskrift n:o 38. Mis-
sionsföredrag af Pastor *Enok Hedberg*. Häft. 15 öre.

DEN NYE TJÄNAREN. En bild ur det slovakiska folklivet af *Kri-
stina Roy*. Häft. 50 öre, kart 75 öre,

ÅSKVARNASTUGORNA. Berättelse ur verkligheten af *Anna Carls-
dotter*. Häft 25 öre.

UR HJÄRTATS DJUP. Andliga solo- och körsånger af *Theodor*
Hempel. Pris 75 öre.

Evang. Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition,
Stockholm 3.

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstel. 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå: Tunnelgat. 25.

Rikstel. 68 98.

Allm. tel. 82 11.

Utbildningskurs
för Praktisk socialt arbete,

såsom **hustadsinspektion, vice värdskap i arbetarebostadshus,**
fosterbarninspektion och andra mera krävande uppgifter,
anordnas under läsåret 1 okt. 1912—1 juli 1913 af

Centralförbundet för Socialt Arbete.

Elevantalet begränsadt. Inträdesålder minst 21 år. Teoretisk
och praktisk utbildning. Årsafgift 250 kronor.

Fullständigt prospekt erhålles genom C. S. A:s byrå, Läst-
makaregatan 6, Stockholm, där äfvén anmälningar mottagas
intill den 15 juni.

Innehållsförteckning.

Dagens nummer innehåller:

Politisk rösträtt för kvinnor. Statistisk utredning af Ludvig
Widell. I. Af *Hilma Borelius*.

Det opersonliga kapitalet och det sedliga ansvaret. Af
Vera Hjelt.

Ur *Malla Silfverstolpes* resejournal. II. Af *Lotten Dahl-
gren*.

Moderskapsförsäkringen åter under diskussion.

Om sproglig Forstaelse. Af *Alma Forsberg-Dalhoff*.

Notiser.

Föreningsmeddelanden.

Prenumeration å Dagny sker å närmaste postanstalt
eller bokhandel.